Οι γονείς του ήταν πλούσιοι αστοί στα Γιάννενα. Ο Ιωάννης Κωλλέτης γεννήθηκε στα 1774 και, νεαρός, στάλθηκε στην Πίζα της Ιταλίας να σπουδάσει γιατρός. Εκεί, τον συνεπήραν οι φιλελεύθερες ιδέες της Γαλλικής επανάστασης (1789) και οραματίστηκε να γίνει ο συνεχιστής του έργου που ο Ρήγας Βελεστινλής είχε αφήσει μισοτελειωμένο. Φιλοδόξησε να είναι ο «εκτελεστής της διαθήκης του Ρήγα». Στα 1806, τύπωσε στην Πίζα τη «Νομαρχία Ελληνική» υπό «Ανωνύμου του Έλληνος», ένα κείμενο που διαπνέεται από τις φιλελεύθερες ιδέες της εποχής. Γύρισε πτυχιούχος γιατρός στα Γιάννενα, όπου, κρυφά, κυκλοφόρησε αντίτυπα από το έργο του αυτό.

Στην πρωτεύουσα της Ηπείρου, άσκησε το επάγγελμα του γιατρού καθορίζοντας την αμοιβή του ανάλογα με την οικονομική επιφάνεια του πελάτη του. Από τους φτωχούς, δεν έπαιρνε χρήματα. Η φήμη του ως καλού γιατρού τον έφερε στην αυλή του Αλή πασά που τον προσέλαβε. Γρήγορα, έγινε ο αποκλειστικός γιατρός του Μουχτάρ, γιου του Αλή, αλλά τον χτύπησε ο έρωτας για την αδελφή της Βασιλικής, περίφημης ευνοούμενης του Αλή πασά. Τα πράγματα έγιναν επικίνδυνα και, στα 1821, ο Ιωάννης Κωλλέτης αναγκάστηκε να το σκάσει από την Ήπειρο.

Ήταν ήδη μυημένος στη Φιλική Εταιρεία. Καθώς την ίδια χρονιά ξέσπασε η ελληνική επανάσταση, ο Κωλλέτης βάλθηκε να επαναστατήσει τα Βλαχοχώρια. Η εξέγερση πνίγηκε στο αίμα. Ο Κωλλέτης βρέθηκε στο Μεσολόγγι, ενεργό στέλεχος του Αγώνα με μεγάλο γόητρο ανάμεσα στους καπεταναίους της Ρούμελης και του Μοριά. Μετείχε στην 1η εθνοσυνέλευση (της Επιδαύρου) και (Γενάρη του 1822) εκλέχτηκε υπουργός Εσωτερικών. Στα χρόνια του εμφυλίου, συνετέλεσε έμπρακτα να σιγήσουν τα πάθη. Σε δικές του ενέργειες οφείλεται η αμνηστία που δόθηκε στον Γεώργιο Καραϊσκάκη. Οι δυο τους, Κωλλέτης και Καραϊσκάκης, κατέστειλαν τις στάσεις που προηγήθηκαν της άφιξης του Ιωάννη Καποδίστρια στην Ελλάδα (1827).

Ο κυβερνήτης Ιωάννης Καποδίστριας διόρισε τον Ιωάννη Κωλέττη υγειονόμο στις Σπέτσες και σύντομα τον έστειλε στη Σάμο που επιζητούσε την ένωσή της με την Ελλάδα. Όταν οι μεγάλες δυνάμεις αποφάσισαν να μείνει το νησί στην Οθωμανική αυτοκρατορία με ειδικό καθεστώς, ο Κωλλέτης γύρισε στο Ναύπλιο και διορίστηκε υπουργός Πολέμου. Αν και Γαλλόφιλος, υπεράσπισε τον κυβερνήτη που όμως, με γαλλικό δάχτυλο και αυτουργούς τους Μαυρομιχαλαίους, δολοφονήθηκε (1831).

Ως υπουργός Πολέμου της κυβέρνησης, έδωσε διαταγή για άμεση αντίδραση του στρατού, μόλις μαθεύτηκε η δολοφονία του κυβερνήτη. Οι διοικητές του στρατεύματος έβγαλαν αμέσως περιπόλους στους δρόμους και κατάφεραν να διατηρήσουν την τάξη. Την ίδια ώρα, ο αδελφός του δολοφονημένου, Αυγουστίνος Καποδίστριας, μη έχοντας άλλο στήριγμα, έστελνε στη Μάνη να ειδοποιήσουν τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη και συγκαλούσε την Γερουσία σε έκτακτη συνεδρίαση.

Μόλις έξι ώρες μετά τη δολοφονία του Καποδίστρια, ο Γέρος του Μοριά έμπαινε στο Ναύπλιο, επικεφαλής 150 καβαλάρηδων. Η παρουσία του προκάλεσε ανακούφιση σε λαό και Γερουσία. Με ψήφισμά τους, οι γερουσιαστές εξέλεξαν τριμελή «Διοικητική Επιτροπή της Ελλάδος» με τον Αυγουστίνο Καποδίστρια πρόεδρο και μέλη τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη και τον έμπειρο Ιωάννη Κωλέττη, που όμως είχε τις δικές του φιλοδοξίες. Εναντίον τους συνασπίστηκαν οι αντιπολιτευόμενοι τον νεκρό Καποδίστρια «συνταγματικοί» (αυτοί που ζητούσαν την ψήφιση συντάγματος). Οι Έλληνες χωρίστηκαν σε δύο στρατόπεδα:

Κυβερνητικοί, οι οπαδοί της Επιτροπής, συνταγματικοί οι αντίθετοι που υποστήριζαν (και μάλλον είχαν δίκιο) ότι η Γερουσία παρανόμησε, ως αναρμόδια να εκλέξει κυβέρνηση, καθώς το έργο αυτό ανήκε στην υπό αναστολή εργασιών διατελούσα Δ’ Εθνοσυνέλευση.

Προκηρύχθηκαν εκλογές για την ανάδειξη νέων εκπροσώπων σε μια ανανεωμένη Εθνοσυνέλευση (την είπαν Ε’). Ο Κωλέττης προωθούσε τους δικούς του, ο Αυγουστίνος τους κυβερνητικούς, οι συνταγματικοί τρίτους κι ο Κολοκοτρώνης, στη μέση, προσπαθούσε να κρατά ισορροπίες.

Η βία και η νοθεία βασίλευαν σε όλη τη διαδικασία εκλογής αντιπροσώπων για την Ε’ Εθνοσυνέλευση που θα αποφάσιζε για το μέλλον της Ελλάδας, μετά την δολοφονία του κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια. Στο Ναύπλιο κατέπλευσαν διπλάσιοι από τον κανονικό αριθμό πληρεξούσιοι, ενώ ήδη ο Κωλέττης είχε διαφωνήσει δημόσια, είχε προχωρήσει στην προβολή δικού του κόμματος και είχε προσεταιριστεί τους συνταγματικούς. Τελικά, μια εξελεγκτική επιτροπή ανέλαβε να ξεσκαρτάρει τα πληρεξούσια, απορρίπτοντας τα πλαστά. Βρέθηκαν ενενήντα έγκυρα.

Στην πρώτη τακτική συνεδρίαση, 7 του Δεκέμβρη του 1831, η τριμελής Επιτροπή υπέβαλε τις παραιτήσεις της. Στη δεύτερη, 8 του μήνα, ο Αυγουστίνος Καποδίστριας εκλέχτηκε προσωρινός (μέχρι την οριστική ψήφιση συντάγματος) «πρόεδρος της κυβερνήσεως», προκαλώντας οριστική διάσπαση της εθνοσυνέλευσης. Οι μάχες κυβερνητικών και συνταγματικών ξεκίνησαν την επομένη, 9 του Δεκέμβρη, με τους κυβερνητικούς να έχουν μαζί τους και τον τακτικό στρατό και να στριμώχνουν άσχημα τους αντιπάλους τους.

Κυκλωμένοι από τους κυβερνητικούς και τον τακτικό ελληνικό στρατό, οι «συνταγματικοί», ανάμεσα στους οποίους βρισκόταν και ο Ιωάννης Κωλλέτης, ζήτησαν στις 10 του Δεκέμβρη (1831), να τους επιτραπεί ειρηνική αποχώρηση. Ο Αυγουστίνος Καποδίστριας και ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης συμφώνησαν, για να αποφευχθεί ο εμφύλιος πόλεμος που είχε ξεσπάσει αμέσως μετά την δολοφονία του Ιωάννη Καποδίστρια από τους Μαυρομιχάληδες. Έφυγαν στις 12 του μήνα και μαζί τους πήγε και ο Κωλέττης. Στην Κόρινθο, έστησαν νέα συνέλευση.

Αυτόματα, στην Ελλάδα λειτουργούσαν δύο εθνοσυνελεύσεις και δύο κυβερνήσεις: Του Αυγουστίνου Καποδίστρια και των συνταγματικών με ουσιαστικό «πρωθυπουργό» τον Κωλέττη, καθώς οι δυο άλλοι εκλεγέντες (Κουντουριώτης και Ζαΐμης) έμεναν στην Ύδρα. Ο εμφύλιος ήταν πια γεγονός. Με την εκλογή του ανώτατου άρχοντα να εκκρεμεί. Και με τους «συνταγματικούς» να ενισχύονται από τους παλιούς καπεταναίους του απελευθερωτικού αγώνα.

Οι διαδικασίες των τριών δυνάμεων για την εκλογή του Όθωνα ως βασιλιά της Ελλάδας ξεκίνησαν τον Φλεβάρη του 1832. Τον Μάρτη, η Εθνοσυνέλευση του Ναυπλίου ανακήρυξε τον Αυγουστίνο Καποδίστρια «κυβερνήτη της Ελλάδος» με προφανή σκοπό να αναγνωριστεί πρωθυπουργός από τον νέο βασιλιά, όποτε αυτός ερχόταν. Σε καθοριστικές μάχες, οι κυβερνητικοί νικήθηκαν από τους συνταγματικούς, επήλθε ένα είδος συμβιβασμού, ο Αυγουστίνος παραιτήθηκε κι έφυγε στην Κέρκυρα. Ο Ιωάννης Κωλλέτης συνέχισε να πολεμά. Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης τον συνέλαβε και τον έκλεισε στις φυλακές του Ναυπλίου. Αποφυλακίστηκε, όταν στο Ναύπλιο έφτασε ο Όθωνας με τους Βαυαρούς του. Αρχικά, ανέλαβε υπουργός των Ναυτικών. Μετά, των Στρατιωτικών. Στο τέλος, βρέθηκε πρεσβευτής της Ελλάδας στο Παρίσι. Βρισκόταν εκεί, όταν ξέσπασε η εναντίον του Όθωνα επανάσταση της 3ης του Σεπτέμβρη (1843), με αίτημα την παραχώρηση συντάγματος.

Καθώς ο βασιλιάς Όθωνας υποχρεώθηκε να δεχτεί την ψήφιση συντάγματος, ορίστηκε εθνοσυνέλευση που θα το επεξεργαζόταν. Ο Ιωάννης Κωλλέτης επέστρεψε αμέσως από το Παρίσι και μετείχε σ' αυτήν (αρχές του 1844). Βρέθηκε στην πρωτοπορία των αγώνων εναντίον του τοπικισμού και για την θρησκευτική ανεξαρτησία του κράτους. Και εργάστηκε για την προσέλκυση Ελλήνων από το εξωτερικό προκειμένου να ενισχυθεί η κεντρική διοίκηση.

Η προκήρυξη των πρώτων εκλογών στην Ελλάδα τον βρήκε επικεφαλής του «γαλλικού κόμματος».

Όσο χρόνο χρειάστηκαν οι Έλληνες από την ημέρα της επανάσταση ενάντια στο καθεστώς της ελέω θεού μοναρχίας του Όθωνα (3 του Σεπτέμβρη του 1843) έως την εκλογή των αντιπροσώπων που μετείχαν στην εθνοσυνέλευση, συνέταξαν και ψήφισαν τον καταστατικό χάρτη της χώρας, καθώς και την ψήφιση του πρώτου εκλογικού νόμου (18 του Μάρτη του 1844), άλλο τόσο τους πήρε για να εκτελέσουν για πρώτη φορά τα εκλογικά τους καθήκοντα.

Ο πρώτος επί βασιλείας του Όθωνα εκλογικός νόμος δημοσιεύτηκε στις 25 του Μάρτη του 1844 και, παρά τα φολκλορικά του στοιχεία, ήταν ο πιο προοδευτικός στον κόσμο, ως την ώρα εκείνη. Απαγόρευε το δικαίωμα του "εκλέγεσθαι" στις γυναίκες, στους νέους κάτω των 25 χρόνων, σ' όσους είχαν δοσοληψίες με την Δικαιοσύνη (υπόδικους ή καταδικασμένους) και στους τεμπέληδες: Για να γινόταν κάποιος υποψήφιος βουλευτής, έπρεπε να έχει επάγγελμα ικανό να τον θρέψει ή κτηματική περιουσία στην εκλογική του περιφέρεια. Ισοδυναμούσε ένας βουλευτής σε κάθε 10.000 κατοίκους, εκτός από την Ύδρα που, τιμητικά, εξέλεγε τρεις, και τις Σπέτσες και τα Ψαρά, που, επίσης τιμητικά, εκλέγανε από δύο. Για λόγους ουσίας, ένας βουλευτής εκλεγόταν και από το σώμα των καθηγητών πανεπιστημίου!

Εκλογικό σύστημα ήταν το πλειοψηφικό δύο γύρων: Αν κάπου κανένας δεν έπαιρνε την απόλυτη πλειοψηφία με την πρώτη, γινόταν επαναληπτική ψηφοφορία ανάμεσα στους δυο με τις περισσότερους ψήφους. Εκλογικό τμήμα οριζόταν η μεγαλύτερη εκκλησία σε κάθε περιοχή και οι εκλογές έπρεπε να διεξαχθούν σε οχτώ μέρες. Όμως, ο νόμος δεν ξεκαθάριζε, αν αυτές οι οχτώ μέρες έπρεπε να είναι κοινές για όλη τη χώρα ή όχι. Με

αποτέλεσμα να ξεκινήσει η εκλογική διαδικασία τον Απρίλη του 1844 και, τον Σεπτέμβρη, να συνεχίζεται ακόμα σε ορισμένες περιοχές.

Η διάλυση της εθνοσυνέλευσης βρήκε την Ελλάδα με τρία κόμματα: το (φιλο)γαλλικό με αρχηγό τον Ιωάννη Κωλλέτη, το (φιλο)αγγλικό με αρχηγό τον Αλέξανδρο Μαυροκορδάτο και το (φιλο)ρωσικό με αρχηγό τον Ανδρέα Μεταξά.

Το γαλλικό κόμμα του Κωλλέτη ποντάριζε στον άκρατο εθνικισμό, ενώ το αγγλικό στη μετριοπάθεια και τον εγγλέζικου τύπου κοινοβουλευτισμό. Το ρωσικό είχε σημαία την επικράτηση της ορθοδοξίας (και άρα ήταν εναντίον του μη ορθόδοξου Όθωνα) και την κατοχύρωση των δημοκρατικών ελευθεριών του λαού.

Μετά την δημοσίευση του εκλογικού νόμου του 1844 και μπροστά στα ήδη διαμορφωμένα τρία κόμματα (αγγλικό, γαλλικό, ρωσικό), ο βασιλιάς Όθωνας ήθελε μια εκλογική κυβέρνηση συνασπισμού με τους Μαυροκορδάτο - Κωλέττη αλλ' ο τελευταίος αρνήθηκε να μετάσχει, για να μπορεί να κινείται πιο ελεύθερα. Έτσι, στις 30 του Μάρτη του 1844, ορκίστηκε μονοκομματική κυβέρνηση Μαυροκορδάτου, που προκήρυξε τις εκλογές για τον Απρίλη.

Αυτά, που ακολούθησαν, ελάχιστα έχουν να κάνουν με τις δημοκρατικές διαδικασίες, όπως σήμερα τις εννοούμε.

Επικεφαλής του γαλλικού κόμματος, ο Κωλέττης συμμάχησε με τους στρατιωτικούς, που ήξεραν πώς να «πείθουν» το λαό. Κι όπου δεν μπορούσαν να τον πείσουν, σήκωναν επαναστατική σημαία. Με πρώτον τον Θεόδωρο Γρίβα, που, τέλη του Απρίλη (1844), σήμανε εξέγερση στην Ακαρνανία. Ο πρωθυπουργός και επικεφαλής του αγγλικού κόμματος, Μαυροκορδάτος, έστειλε τον στρατό, μεσολάβησε ο Γάλλος πρεσβευτής Πισκατόρι, ένα πλοίο έφερε τον Γρίβα στον Πειραιά, ο καπετάνιος αρνήθηκε να τον παραδώσει, το πλοίο σαλπάρισε και τον έβγαλε στην Αλεξάνδρεια, όπου οι εκεί Έλληνες του επεφύλαξαν υποδοχή ήρωα. Λιγότερα από είκοσι χρόνια αργότερα, ο Γρίβας θα ήταν από τους μπροστάρηδες στο κίνημα που οδήγησε στην έξωση του Όθωνα.

Μέσα του Μάη, Τζανετάκηδες και Μαυρομιχάληδες αρπάχτηκαν στη Μάνη αλλά τα βρήκαν, πριν να φτάσει ο στρατός. Από τις αρχές Ιουνίου, οι ρωσόφιλοι που λεγόνταν και «κόμμα των Ναπαίων», από το όνομα κάποιου θηριώδη Κερκυραίου ρωσόφιλου, Νάπα, ξεκίνησαν διαδηλώσεις και ταραχές εναντίον (φανταστικών και μη) αόρατων συνωμοτών, ενώ οι ίδιοι δημιουργούσαν μυστικές οργανώσεις κι, όπου χρειαζόταν, συμμαχούσαν με τους γαλλόφιλους του Κωλλέτη.

Ο Κωλέττης και ο αρχηγός του ρωσικού κόμματος, Μεταξάς, υπονόμευαν συστηματικά τον Μαυροκορδάτο, στο παιχνίδι μπήκε και ο Όθωνας, ενώ η αγγλική πρεσβεία άφησε ακάλυπτο τον εκλεκτό της.

Οι πρώτες εκλογές για την ανάδειξη βουλευτών στην Ελλάδα, συνεχίζονταν «κανονικά» για τέταρτον μήνα, όταν, τέλη του Ιουλίου του 1844, ένα σκάνδαλο έδωσε τη χαριστική βολή στον Μαυροκορδάτο: Δημοσιεύτηκε μια επιστολή του Ανδρέα Λόντου προς κάποιον στην Πάτρα, που έδινε οδηγίες για το τι έπρεπε να πράξουν οι άνθρωποί του, ώστε να πεισθούν οι ψηφοφόροι να τον προτιμήσουν. Στις 6 Αυγούστου, ο Μαυροκορδάτος παραιτήθηκε. Την ίδια μέρα, ο Ιωάννης Κωλέττης ορκίστηκε πρωθυπουργός και όρισε υπουργό Στρατιωτικών τον ρωσόφιλο Κίτσο Τζαβέλλα, που «ανέλαβε δράση». Ο Ανδρέας Λόντος, από τους πρωτεργάτες της επανάστασης του 1821 και αντιπρόεδρος της εθνοσυνέλευσης που συνέταξε το Σύνταγμα, εκδιώχτηκε από τα πολιτικά πράγματα: Απογοητευμένος, αυτοκτόνησε στις 25 Σεπτεμβρίου 1845. Είχαν προηγηθεί πολλά:

Στις περισσότερες περιοχές, οι εκλογές έγιναν τον Μάη και τον Ιούνιο του 1844. Στην Αθήνα, μετά από πολλές αναβολές, ξεκίνησαν τέλη του Ιουλίου (1844) και ολοκληρώθηκαν στις αρχές Αυγούστου.

Χάρη κυρίως στην επαρχία, ο Μαυροκορδάτος είχε εκλέξει 52 βουλευτές με το αγγλικό κόμμα (σε ένα σύνολο 127 εδρών). Ο Κωλέττης, ως την ώρα που ορκίστηκε πρωθυπουργός, είχε μια μικρή μειοψηφία. Από τη στιγμή, που ανέλαβε πρωθυπουργός, η δύναμή του ανέβαινε συνεχώς στις υπολειπόμενες περιφέρειες. Παρ' όλ' αυτά, όταν στα τέλη Αυγούστου συνήλθε η Βουλή, ενώ οι εκλογές συνεχίζονταν, το γαλλικό κόμμα του Κωλλέτη εξακολουθούσε να είναι μειοψηφία. Μέσα στη Βουλή, συμμάχησε με το ρωσικό του Μεταξά. Άρχισε ο «έλεγχος» των εκλεγμένων.

Ο νόμος όριζε πως, μετά την ολοκλήρωση της κάθε ψηφοφορίας, οι κάλπες έπρεπε να σφραγιστούν και, φρουρούμενες, να μεταφερθούν στις πρωτεύουσες των νομών για καταμέτρηση. Την εποχή έζησε από πρώτο χέρι ο Μακεδόνας δημοσιογράφος και συγγραφέας Νικόλαος Δραγούμης, που, εκείνο τον καιρό διέπρεπε σε κυβερνητικές θέσεις.

Συγγραφέας και εκδότης περιοδικών, ο Νικόλαος Δραγούμης έζησε από κοντά τα γεγονότα του καλοκαιριού του 1844, απομακρύνθηκε από τις κυβερνητικές θέσεις το 1845 και, χρόνια αργότερα, περιέγραψε πώς έφταναν στον προορισμό τους οι κάλπες με τα ψηφοδέλτια για την εκλογή των βουλευτών.

Συνοπτικά:

Οι κάλπες έφταναν στον τόπο της καταμέτρησης με σπασμένα σανίδια ή λιμαρισμένες τις σφραγίδες, ενώ, σε πολλές περιπτώσεις, οι ψήφοι μεταφέρονταν σε «σαπουνοσακούλες».

Στη Βουλή, όταν ο «εκλεγμένος» με ψηφοδέλτια, που προέρχονταν από τέτοιες κάλπες, ανήκε στο κόμμα του Κωλέττη, σηκωνόταν κάποιος δικός του και εξηγούσε ότι το σπάσιμο των σανιδιών οφειλόταν στο νόμο της συστολής των στερεών σωμάτων, ότι η λιμαρισμένη σφραγίδα ήταν απλά τυχαία σπασμένη κατά τη μεταφορά, ότι η σαπουνοσακούλα ήταν κάλπη κι ότι ο κακοποιός που έκανε την καταμέτρηση είχε τον σεβασμό και την εκτίμηση των κατοίκων της περιοχής του. Στις περιπτώσεις των βουλευτών του Μαυροκορδάτου όμως, αρκούσε μια γρατσουνιά στην κάλπη, για να ξεσπάσει θύελλα καταγγελιών ότι είχαν να κάνουν με καραμπινάτη περίπτωση νοθείας!

Δεν μπορούμε να ξέρουμε, πόσο αντικειμενικός είναι ο Δραγούμης, που είχε διατελέσει γραμματέας του μισητού στους Γάλλους κυβερνήτη Ιωάννη Καποδίστρια. Το βέβαιο είναι πως ο Μαυροκορδάτος (από τους 52 που εξέλεξε) έμεινε με δώδεκα βουλευτές, ενώ η δική του εκλογή ακυρώθηκε έξι φορές, ώσπου να επικυρωθεί μια έβδομη!

Η πρώτη, έστω και με τέτοιον τρόπο, εκλεγμένη Βουλή των Ελλήνων συγκροτήθηκε σε σώμα και συνεδρίασε για πρώτη φορά τον Γενάρη του 1845, εκλέγοντας πρόεδρό της τον Κανέλλο Δεληγιάννη. Πρώτος, έστω και έτσι, εκλεγμένος πρωθυπουργός ο Ιωάννης Κωλέττης, που εξάντλησε την πρώτη του τριετία, κέρδισε και τις επόμενες εκλογές (1847) με συντριπτική πλειοψηφία αλλ' αμέσως μετά πέθανε από νεφρίτιδα, σε ηλικία 73 χρόνων.

(Ελεύθερος Τύπος, 5-12.8.2013)